PIKTAGALIO SENKAPIO (ANYKŠČIŲ RAJ.) TYRINĖJIMAI 1970 M.

VYTAUTAS URBANAVIČIUS

Piktagalio senkapis yra 6-tame kilometre į vakarus nuo Kavarsko. Jis yra kalvoje, kurios vienas šlaitas nusileidžia į buv. Pienios upelio slėnį. Dabar upelis paverstas tvenkiniu, per kurį Šventoji savo vandeniu maitina Nevėžį.

1970 m. liepos mėn. Lietuvos TSR Mokslų akademijos Istorijos institutas tyrinėjo Piktagalio senkapį. Buvo atkasti 2 sudegintų, 42 nedegintų žmonių kapai ir 1 apardytas nedeginto žirgo kapas.

Nedeginti mirusieji palaidoti mediniuose karstuose galvomis į vakarus. Duobių gylis nuo dabartinio žemės paviršiaus — 0,4—1,2 m. Tik kape Nr. 37 mirusysis palaidotas 1,7 m gylio duobėje. Kai kurie karstai sukalti geležinėmis kaltinėmis vinimis, o dviejuose — XVI a. pab. monetomis datuotuose kapuose rasti geležiniai karstų kampų sutvirtinimai. 9 kapuose rasta degėsių. Mirusieji palaidoti aukštielninki, ištiestomis kojomis, rankų padėtis įvairi.

Pagal įkapes nedegintų mirusiųjų kapus galima suskirstyti į dvi chronologines grupes: XV—XVI a. pirmosios pusės kapai ir XVI a. antrosios pusės — XVII a. kapai.

Pirmosios grupės vyrų kapuose aptikta geležinių kirvių, skiltuvų, diržų sagčių; moterų kapuose vyrauja papuošalai — žalvariniai auskarai, rutulio formos pakabučiai, žvangučiai, apskritos plokščios ir ažūrinės segės, pasaginės segės cilindriniais, kampuotais bei platėjančiais galais ir kt. Ir moterų, ir vyrų kapuose rasta peilių.

Antrosios chronologinės grupės kapuose rasta odinių piniginių ir monetų. Tik keliuose kapuose rasta ir peilių bei diržų sagčių.

Piktagalio senkapyje aptikti tik du sudegintų mirusiųjų kapai, iš kurių vienas apardytas. Senkapio teritorijoje, ariamoje dirvoje, aptikta pavienių daiktų iš suardytų sudegintų mirusiųjų kapų. Nesuardytas sudeginto mirusiojo kapas Nr. 2 — tai keturkampė 1,4×0,4 m duobė, kurios gilumas nuo dabartinio žemės paviršiaus apie 0,7 m. Duobėje aptikta smulkių anglies gabaliukų, sudegintų kaulų fragmentų, pora molinių puodų šukių, dalis geležinio skiltuvo bei dalis žalvarinio žiedo. Visi daiktai savo forma ir pagaminimo technika yra labai panašūs analogiškiems daiktams iš XVa. nesudegintų mirusiųjų kapų. Tai rodytų, kad ir vieni, ir kiti kapai chronologiniu požiūriu yra vienalaikiai.

Dėmesį atkreipia kapas Nr. 6. Čia, 0,8 m gilumoje, aptikti 2×0, 45×0,4 m didumo medinio karsto kontūrai. Karste rastas 0,1 m storio degėsių sluoksnis, susimaišęs su sudegintais kaulais, bei keletas metalinių daiktų. Platesniajame karsto gale aptikta žmogaus kaukolė. Atrodo, kad kape palaidotas pusiau sudegintas žmogus.

Senkapyje atkasti apardyti žirgo griaučiai. Galimas daiktas, kad jis buvo palaidotas kartu su sudegintu šeimininku. Tokiu atveju šis kapas, kaip ir patys ankstyviausi sudegintų mirusiųjų kapai, sprendžiant iš įkapių, turėtų būti datuojamas XIII—XV amžiais. Tai patys ankstyviausi Piktagalio senkapyje aptikti kapai. Patys vėlyviausi nedegintų mirusiųjų kapai datuoti XVII a. antrosios pusės monetomis[1].

LIEPINIŠKIŲ SENKAPIO (UTENOS RAJ.) TYRINĖJIMAI 1970 M.

VYTAUTAS URBANAVICIUS

Senkapis yra Utenos rajono Kuktiškių apylinkės Liepiniškių k. Tai apie 50×50 m didumo kalvelė, esanti prie kelio Suoleliai—Biliakiemis.

Liepiniškių senkapis aptiktas 1971 m. balandžio mėn., buldozeriu pradėjus lyginti kalvelę, nes ji atsidūrė fermų komplekso statybos teritorijoje. Buldozeris išvertė žmonių kaulų ir įvairių metalinių dirbinių, kuriuos kolūkio pirmininkas V. Kerpiškis pristatė Utenos kraštotyros muziejui. Muziejus apie radinius informavo Kultūros ministeriją ir LTSR Mokslų akademijos Istorijos institutą, kuris kartu su Utenos kraštotyros muziejumi 1971 m. gegužės mėn. senkapį ištyrė.

Buvo atidengtas 435 m^2 plotas ir ištirta 100 nedegintų mirusiųjų kapų ir 1 sudeginto mirusiojo kapas. Didelę ištirtų kapų dalį (45) sudarė vaikų iki 14 metų amžiaus kapai.

Nedeginti mirusieji palaidoti įvairiomis kryptimis, nesilaikant eilių. Šiuo požiūriu Liepiniškių senkapis skiriasi nuo daugelio kitų vėlyvų Lietuvos senkapių. Mirusieji guldyti aukštielninki, ištiestomis kojomis; rankų padėtis įvairi. Daugelyje kapų rasta karstų liekanų. Dalis kapų aptikti pačiame žemės paviršiuje, nes kalvelė ilgą laiką buvo ariama.

[1] Plačiau apie Piktagalio senkapį žr. Lietuvos TSR Mokslų akademijos darbai, serija A, t. 1(38), 1972, p. 89—102.